

DET ARABISKE INITIATIV

NYHEDSBREV JUNI 2010

”Uden min blog ville jeg ikke have en stemme i samfundet. Som online kvinde er jeg mere fri end som offline kvinde.”

HALA, SAUDI ARABIEN

>>Mellemøstens kvinder blomstrer i cyberspace

Kvinder i Mellemøsten har på internettet fundet et fristed med højt til loftet. Men hvad sker der, når de kvindelige bloggere møder hinanden offline - altså ude i virkeligheden? Tag med til workshop i Cairo.

>>Jordan bryder tungt tabu

For få år siden var seksuelt misbrug og vold i hjemmet så tabuiseret i Jordan, at kvinder og børn ikke fik den rette hjælp. Siden har massiv støtte til det jordanske *Family Protection Department* været med til at bryde det tunge tabu.

>>Nyt speciale stiller skarpt på skilsmisser i Marokko >>Dansk foreningsliv inspirerer unge i Mellemøsten >>Sharjah - Kunst fra Emiraterne

INDHOLD

---

03 | MELLEMØSTENS KVINDER BLOMSTRER OP I CYBERSPACE

06 | FORSKNING

- Vesten bør tænke sig om to gange, før man går ind i Yemen
- Nyt speciale stiller skarpt på skilsmisser i Marokko

07 | UNGDOM

- Dansk foreningsliv inspirerer unge i Mellemøsten
- Officiel lancering af Mellempøkeligt Samvirkes program i Zarqa

08 | MENNESKERETTIGHEDER

- Jordan bryder tungt tabu
- Kan man indgå i dialog med staten?

11 | MEDIER

- IMS styrker mediesamarbejdet med Jordan

11 | NYT FRA DANSK-EGYPTISK DIALOGINSTITUT

- DEDI Summer School 2010

12 | KULTUR

- Sharjah – Kunst fra Emiraterne

13 | NYT FRA EUROMED-NETVÆRKET

14 | NYT FRA MENA-NETVÆRKET

15 | NYT OM STILLINGER

16 | KALENDER

17 | DEBAT OG INSPIRATION

- Dansk foreningsliv inspirerer unge i Mellemøsten
- Nyt speciale stiller skarpt på skilsmisser i Marokko

DET ARABISKE INITIATIVS NYHEDSBREV

Udgivet af: Center for Kultur og Udvikling (CKU), Nytorv 17, 1450 København K, +45 33179700

Web: www.detarabiskeinitiativ.dk

Redaktør: Camilla Wass

Design: Cecilie Dahl Madsen

Abonnement på Det Arabiske Initiativs Nyhedsbrev:

Tilmeld på www.detarabiskeinitiativ.dk

Nyhedsbrevet udkommer 1 gang om måneden. Det er gratis og bliver sendt direkte til din mailboks.

Indlæg til nyhedsbrevet: sendes til Camilla Wass, cw@dccd.dk

MELLEMØSTENS KVINDER BLOMSTRER I CYBERSPACE

Kvinder i Mellemøsten blogger, så tasterne gløder og har på internettet fundet et fristed med højt til loftet. Men hvad sker der, når de kvindelige bloggere møder hinanden offline - altså ude i virkeligheden? KVINFORM, Center for Kultur og Udvikling, Dansk- Egyptisk Dialoginstitut og Dansk PEN er gået sammen om et stort projekt for danske og arabiske kvindelige bloggere. Tag med til workshop i Cairo, hvor 15 entusiastiske bloggere fra seks forskellige lande satte hinanden stævne.

Af Camilla Wass

Armbåndene klirrer, mens de rødmalede negle danser hen over tasterne. Liflige parfumedufte hænger i en sød aromasky over bordet, hvor små handy laptops er slået op. Online generationen er tjekket ind. 15 unge kvinder fra 6 forskellige lande: Jordan, Libanon, Saudi-Arabien, Palæstina, Egypten og Danmark. Glødende aktivister, sirlige illustratører, forfatterspirer og stille piger. Sortmalede øjne, nedringede sommerbluser og et par slør. Én ting har de til fælles: de elsker at blogge.

"Bloggen er et frirum, hvor jeg kan udtrykke mig i et samfund domineret af mænd."

HALA
Blogger fra Saudi Arabien

frirum, hvor jeg kan udtrykke mig i et samfund domineret af mænd. Og faktisk er der mange mænd, der har reageret positivt på min blog," siger hun.

Shaden fra Jordan fortsætter: "Bloggen har hjulpet mig til at blive en mere udadvendt person. Når jeg trykker på publicér-knappen, så bryder jeg min egen trang til at være perfektionistisk." Flere af kvinderne omkring bordet nikker. De ved, at hvis de sagde de samme ting ude i virkeligheden, som de skriver på deres blogs, så ville de få mange mennesker på nakken.

Workshoppen i Cairo er et overflødigshorn af diskussioner om internettets faldgruber og ikke mindst muligheder. Hver især kommer kvinderne på banen med historier om, hvordan de bruger deres blogs.

"Det er sjovt at mødes *offline* for at diskutere sin online identitet," siger Rasha fra Palæstina. Hun er ligesom de andre kvinder rejst til Cairo til tre dages workshop med fokus på, hvilke muligheder internettet giver dem som kvinder.

Et frirum til at udtrykke sig selv

Mellemøstens kvinder har på internettet skabt et parallelt univers med højt til loftet. Kvinder, der er usynlige i den virkelige verden, blomstrer op i cyberspace. "Uden min blog ville jeg ikke have en stemme i samfundet. Som online kvinde er jeg mere fri end som offline kvinde," siger Hala fra Saudi Arabien eftertænksomt, mens hun kigger rundt på de andre kvinder. "Det geniale ved blogs er, at de forbinder folk, der tænker på samme måde. Bloggen er et

"Når jeg trykker på publicér-knappen, så bryder jeg min egen trang til at være perfektionistisk."

SHADEN,
Blogger fra Jordan

"Blogging er en passion. Ord har magt og måske er der nogen der bliver inspireret af mig," siger Noha fra Egypten, der på egen hånd har skabt en hjemmeside om tortur i Egypten. Også Muzna fra Libanon bruger sin blog som platform for aktivisme. "Jeg har flere gange oplevet, at min blog har skabt bevægelse i samfundet og været med til at skubbe på for ændringer," fortæller hun og tilføjer, at hun skriver på arabisk, da hun gerne vil starte en dialog med andre kvinder i den arabiske region.

Vi surfer videre til en præsentation af Kolena Leila ("Vi er alle Leila") – en stor kampagne for empowerment af kvinder, hvor alle bloggere skriver om et tema på den samme dag. Modet i cyberspace er imponerende og fantasien stor. Kvinder, der ikke tør hæve stemmen i en offentlig forsamling, siger på nettet fra over for dominerende chefer og sexistiske tilråb. Poeter og illustratører bruger bloggen som platform for formidling af deres kunst. Fællesnævneren er trangen til at udtrykke sig og få afløb for tanker og følelser. "I vores samfund bliver vi ikke opdraget til at udtrykke os selv eller gøre noget anderledes," pointerer Manal fra Cairo.

"Nogle gange synes jeg bare, det er så svært at være ung og manøvrere i den digitale virkelighed."

VIKTORIA
Blogger fra Danmark

lever et farverigt, men opdigtet liv på facebook. "Lige nu er hun i fængsel," griner Merete Pryds Helle. Flere af de arabiske kvinder omkring bordet er online, mens hun taler. På et splitsekund har de googlet Merete, fundet et billede af hendes mand og spurgt Liv Mørk, om hun vil være deres nye facebook ven.

Hendes oplæg om leg med identitet sætter fut i diskussionerne. "Jeg synes, man skal være ærlig over for sine læsere. Man skal ikke lege med sin identitet på den måde," siger Shaden fra Jordan, lidt forarget. Viktoria fra Danmark er enig. Hun går hen til kaffebordet med et opgivende udtryk i ansigtet. "Nogle gange synes jeg bare, det er så svært at være ung og manøvrere i den digitale virkelighed. Der er så mange gråzoner, at man hele tiden skal være vågen – ellers er der nogen, der løber om hjørner med én," sukker hun.

Redningsaktion for saudisk blogger

Oplægget fra Merete Pryds Helle summer i baghovedet efter kaffepausen. Flere af de arabiske kvinder fortæller, at de også lever i to virkeligheder. "Jeg har det bedst med ikke at mixe min online og min offline identitet," siger Emal fra Cairo.

Mens Danmark oplever en eksplosion i antallet af facebook brugere, er det på bloggen det rykker i Mellemøsten. I Egypten er antallet af blogs eksploderet i løbet af de seneste par år, og der lige nu omkring 200.000 aktive bloggere. En af de unge kvinder, der giver den gas på tasterne er Mona, der på sin blog har taget navn efter den egyptiske gudinde for retfærdighed og balance, Maat.

I 2006 stod Mona, som et led i en stor bloggerkampagne, frem med sin egen historie om, hvordan hun i årevis var blevet udsat for seksuel chikane fra fremmede mænd på gaden. Noget som tusindvis af egyptiske kvinder dagligt udsættes for. "Min blog har givet mig nye kræfter. Ved at skrive om sexchikane har jeg skubbet mig selv forbi de grænser, der er, når jeg er offline," siger Mona.

Mona kommer med et stærkt eksempel på, hvordan online skvulp kan blive til offline bølger. Sidste år var hun nemlig med til at redde en nødstedt blogger i Saudi-Arabien. Sammen med et kæmpe netværk af bloggere, NGO'er og advokater satte Mona sig for at hjælpe den 27-årige egyptiske kvinde Heba Nagieb, som i mange år havde boet i Saudi Arabien med sin familie. Heba Nagieb havde på sin blog beskrevet, hvordan hun inderligt drømte om at forlade Saudi-Arabien, men blev holdt fast af sin far, der nægtede hende at rejse. "Vi havde lært hende at kende på nettet, og vi følte med det samme sympati for hendes sag," fortæller Mona med stor begejstring i stemmen.

Bloggerne mobiliserede sig, og efter et massivt pres på nettet og i egyptisk presse slap faderen omsider sit greb og lod Heba Nagieb rejse til Egypten. I dag spiller Mona og de andre egyptiske bloggere en stor rolle i Heba Nagiebs *offline* liv. De har hjulpet hende med at finde et sted at bo og med at skabe sig en ny tilværelse i Egypten – uden familien, der har slået hånden af hende.

"Ved at skrive om sexchikane har jeg skubbet mig selv forbi de grænser, der er, når jeg er offline."

Tætte veninder via internettet

En dag fuld af diskussioner er gået på hæld, og vi sidder i en gammel pram, midt ude på Nilen. Fuldmånen titter frem på Cairos forurenede aftenhimmel. En skipper i kjortel står ved roret og et gulnet sejl hænger slattent ned i den vindstille aften. Helt ude ved stævnen står Amal, Rasha og Samer. Tre palæstinensiske piger bosat tre forskellige steder i Mellemøsten. De har aldrig mødt hinanden før, men er blevet tætte veninder via internettet, og til workshoppen i Cairo mødtes de første gang i virkeligheden.

MONA
Blogger fra Egypten

"Det lignede en dårlig egyptisk film, da vi mødtes i Cairo lufthavn og for første gang så hinanden i virkeligheden," griner Rasha. De tre kvinder kan slet ikke holde op med at kramme hinanden. "Vi har alle tre vores anker i Palæstina og bloggen hjælper os til at dele tanker omkring det at være palæstinenser," siger Amal, mens hun smiler til de to andre.

FAKTA OM WOMENS BLOGGERS PROJECT:

- Workshoppen i Cairo er startskuddet til et stort samarbejdsprojekt mellem danske og arabiske kvindelige bloggere, som skal køre over det næste år.
- Projektet er søsat af CKU, KVINFO, Dansk PEN og Dansk- Egyptisk Dialoginstitut og retter sig mod kvindelige bloggere fra Jordan, Libanon, Palæstina, Egypten, Marokko, Saudi-Arabien og Danmark.
- Formålet er at skabe et stærkt netværk mellem kvindelige bloggere i den arabiske region og derved styrke den position, kvindernes blogs har som stemme i samfundet.
- Kvinderne er selv med til at designe projektets videre forløb ud fra deres behov. Allerede nu er flere fælles projekter sat i gang, blandt andet vil kvinderne på samme dag i hver måned skrive om det samme tema på deres blog og linke til hinanden. Første tema: "Me & the City" er publiceret den 20. juni. I pipeline er også en fiktiv historie, der skal hoppe fra blog til blog, og som sparkes i gang lige efter sommerferien.
- Som en del af projektet vil der desuden være en stor offentlig konference i København med fokus på empowerment af kvindelige bloggere i Mellemøsten. Konferencen finder sted i november 2010.

Nyhedsbrevet vil i de kommende måneder følge blogger projektet tæt.

>> **LINKS TIL KVINDERNES BLOGS FINDES PÅ: www.detarabiskeinitiativ.dk**

FORSKNING

Nyt speciale stiller skarpt på skilsmisser i Marokko

Marokkos familielov fra 2004 er med rette blevet hyldet for at have givet kvinder en række nye rettigheder uden at bryde med den islamiske tradition, som er en grundlæggende del af identiteten for mange marokkanere.

Med den banebrydende familielov har Marokkos kvinder fået adgang til skilsmisse. Nu behøver kvinden blot at insistere på, at hun ikke kan forsones med sin mand, for at være berettiget til skilsmisse. Men hvordan virker loven i praksis?

“Begge parter ved, at sagens økonomiske udfald afhænger af, hvem dommerne opfatter som ansvarlige for skilsmissen.”

Ane Skov Birk har i sit speciale fra Københavns Universitet undersøgt 105 skilsmissesager i Marokko. Hendes speciale leverer et sjældent indblik i den juridiske praksis, som den har udviklet sig for skilsmissesager i Marokko siden 2004.

>> **LÆS DE TANKEVÆKKENDE KONKLUSIONER I DEBATSEKTIONEN**

Vesten bør tænke sig om to gange, før man går ind i Yemen

Yemen er hjemsted for al-Qaeda og islamistisk radikaliserings. Alligevel bør Vesten tænke sig om mere end én gang, før de involverer sig direkte i landet. Landet er præget af ustabilitet og på kanten til at være en fejlslagen stat, hvorfor politisk og økonomisk støtte under alle omstændigheder kun vil have en begrænset effekt. De største udfordringer for bistand, der kommer uden for regionen er ikke terrorisme.

Det fastslår Peter Alexander Albrecht fra DIIS - Dansk Institut for Internationale Studier - i et nyt Policy Brief "Think twice before engaging in Yemen". "Der er ingen tekniske løsninger til de udfordringer, som landet står overfor, kun politiske", siger Albrecht, der fremhæver, at internationale donorer bør arbejde aktivt for at Saudi Arabien bliver involveret i at sikre stabilitet i Yemen.

>> **DOWNLOAD RAPPORTEN PÅ: www.diis.dk/sw93585.asp**

UNGDOM

Dansk foreningsliv inspirerer unge i Mellemøsten

Unge i Mellemøsten har ikke tradition for at organisere sig og søge indflydelse, sådan som danske unge har. Men netop nu er ni arabiske lande ved at vedtage eller udforme specifikke ungdomspolitikker, hvilket gør det vigtigere end nogensinde før, at de unge i Mellemøsten formår at skaffe sig adgang til magtens korridorer. Det mener ungdomsekspert og rådgiver for Den Arabiske Liga, Ahmad Alhindawi, der netop har besøgt Danmark.

>> **LÆS HELE ARTIKLEN I DEBATSEKTIONEN**

“Unge i Mellemøsten har brug for viden, opbakning og inspiration til, hvordan de kan stå stærkere og opbygge deres organisationer.”

AHMAD ALHINDAWI
Ekspert i unge, udvikling og ungdomspolitik

Officiel lancering af Mellempfolkeligt Samvirkes program i Zarqa

Gennem det sidste år har MS haft fokus på at øge unges deltagelse og indflydelse på lokale beslutningsprocesser i Zarqa, Jordan.

Den 26. maj blev programmet officielt lanceret med deltagelse af MS' lokale partnere, Borgmesteren af Zarqa, Muhammed Mousa Al Ghwari, Ministeren for Politisk Udvikling, Musa Maayta samt lokale kommunalmedlemmer. De lokale partnere præsenterede deres arbejde samt deres samarbejdsprojekter med MS for de fremmødte beslutningstagere. Til spørgsmålet om hvorfor dette projekt er vigtigt for Zarqa, svarede chefen for den kommunale udviklingsafdeling i Zarqa, Mohammad al Zawahrah: "Zarqa er et vigtigt sted at have projekter, da der her bor mange forskellige etniske grupper."

Derfor omfatter flere af MS' projekter også en blanding af befolkningsgrupper. Med det nærtstående kommunalvalg samt parlamentsvalget i oktober er valgdeltagelse i fokus hos både politikere og organisationer. Den store procentdel af unge i Jordan gør dem til en vigtig målgruppe:

"Det er en vigtig del af decentraliseringsstrategien at forberede unge på at deltage i politiske afstemninger", som Musa Maayta udtalte. Med denne lancering tager programmet i Jordan yderligere form. Partnere og beslutningstagere viser herved deres indbyrdes støtte til at styrke unges indflydelse i området.

MENNESKERETTIGHEDER

Jordan bryder tungt tabu

For få år siden var seksuelt misbrug og vold i hjemmet så tabuiseret i Jordan, at kvinder og børn ikke fik den rette hjælp. Siden har massiv støtte til det jordanske Family Protection Department været med til at bryde det tunge tabu – og i dag er landet godt i gang med at få andre arabiske lande til at følge deres eksempel.

Af Janne Tynell, journalist i Red Barnet

Den irakiske kvindeminister kæmper med tårerne. Men da en 13-årig pige på et krisecenter i Jordans hovedstad Amman fortæller, hvordan familien vendte hende og moderen ryggen, da de endelig tog mod til sig og fortalte om faderens systematiske vold, kan ministeren ikke holde tårerne tilbage længere. Den ellers så spørgelystne minister finder et lommeterklæde frem og fortæller, at hun er nødt til at holde en pause fra det tætpakkede program, der dagen igennem har budt på besøg i ministerier, hos myndigheder og organisationer, der bekæmper vold i hjemmet.

Den irakiske kvindeminister er på besøg i sit naboland for at suge til sig af erfaringerne fra det pionerarbejde, som Jordan er godt i gang med - i kampen mod seksuelle overgreb og vold mod kvinder og børn.

“Vold mod kvinder og børn er jo desværre noget, som findes i alle dele af verden. I Irak kommer det til at tage lang tid at få taget ordentligt fat på problemerne - på grund af krigen og den udbredte vold i samfundet generelt. Men det er godt at se, at det faktisk kan lade sig gøre. Det betyder meget for den kamp, som vi skal til at tage i Irak”, fortæller ministeren, da hun senere på dagen besøger Family Protection Department.

Beskyttelse i hele Jordan

Red Barnets partner, Family Protection Department (FPD), har siden slutningen af halvfemserne spillet en central rolle i det nyskabende arbejde for større beskyttelse af udsatte børn og kvinder. Godt hjulpet på vej af en ny lov om støtte til politi og socialarbejdere – og ikke mindst af landets populære konge og dronning - har FPD i dag etableret 12 kontorer, der kan tilbyde børn og kvinder hjælp i alle Jordans regioner.

“Politikere og kongehus har sendt et meget vigtigt signal til befolkningen om, at vold mod børn og kvinder ikke er noget, vi vil acceptere i Jordan. Det er blandt andet sket via massiv information i medier og på skoler i hele landet. Det tror jeg, har været helt afgørende for, at vi er nået så langt”, siger direktøren for FPD i Jordan Mohammad A. Al Zu’bi.

Nyt syn på behandling

En anden væsentlig grund til den jordanske succes er ifølge Mohammad A. Al Zu’bi, at FPDs arbejde tager udgangspunkt i et helt nyt syn på behandlingen af voldsramte børn og kvinder.

“Tidligere havde børn og kvinder kun mulighed at gå til politiet og anmelde overgrebene. Men det var forbundet med stor risiko for hævn og familiesplittelse. Nu kan kvinder gå til et FPD-kontor og få hjælp – både af læger, politi og socialarbejdere, der arbejder sammen på kryds og tværs. Alle er

“Vold mod kvinder og børn er jo desværre noget, som findes i alle dele af verden.”

Irakisk kvindeminister

samlet under samme tag, så ofrene behøver ikke at vandre fra myndighed til myndighed – og fortælle deres smertefulde historie igen og igen”, siger Al Zu’bi.

De forskellige fagfolk på FPD-kontorerne er alle uddannet til at afholde samtaler med udsatte børn og voldsofre og har f.eks. erfaring med at lave videointerview med børn, der har været udsat for seksuelle overgreb. Uddannelsen foregår på tværs af faggrupperne og er med til at opbygge en fælles forståelse for, hvordan man bedst arbejder sammen om at håndtere de tunge sager.

”Red Barnets rolle har i høj grad været, at støtte FPD med viden om overgreb og vold mod børn og kvinder. Her har vi mødt en stor entusiasme og vilje til at lære af de danske erfaringer. Nu bliver Jordans erfaringer eksporteret til de øvrige lande i den arabiske verden, og det er et godt eksempel på, hvordan viden kan deles effektivt”, siger Birgitte Munch Eriksen, programkoordinator i Red Barnet.

”Nu bliver Jordans erfaringer eksporteret til de øvrige lande i den arabiske verden.”

BIRGITTE MUNCH ERIKSEN
Programkoordinator i Red Barnet

Hun tilføjer, at Red Barnets danske partnere i projektet, bl.a. Metropols Socialrådgiveruddannelse, også har nydt godt af den gensidige udveksling af erfaringer og viden i forhold til det sociale arbejde omkring beskyttelse af børn og kvinder.

Ingen håndjern og uniformer

En af de ting den irakiske kvindeminister bemærker ved ankomsten til FPD, er, at stedet er blottet for uniformer, håndjern og alt andet man ellers forventer at se hos en politimyndighed.

”Når ofrene kommer til os, skal de først og fremmest møde et menneske. Derfor har vi ikke uniformer på. Det er med til at gøre ofrene trygge og med til at skabe tillid til FPD som myndighed”, forklarer politiofficeren Jehan Alfez.

”Når ofrene kommer til os skal de først og fremmest møde et menneske.”

JEHAN ALFEZ
Politiofficer i FPD

”Samtidig kender befolkningen efterhånden mange eksempler på, at folk faktisk kan få hjælp til at løse deres problemer, når de kommer til FPD. De oplever, at der sker noget. At vi ser på hele familiens trivsel og lægger vægt på, at både ofre og krænker bliver taget alvorligt og får den rette behandling”, fortæller hun.

Ifølge direktør Mohammad A. Al Zu’bi bliver 65 procent af sagerne løst inden for rammerne af FPD.

”Red Barnet har hjulpet os med at få etableret en database, der gør os i stand til at måle på flere forskellige aspekter af vores arbejde. I 2008 modtog vi 4312 sager. I 2009 var tallet oppe på 6416. Det siger ikke noget om problemets omfang i Jordan, men det siger noget om, at folks tillid til FPD vokser”, siger Al Zu’bi. Han forventer dog, at overgrebs- og voldsproblemerne vil stige i Jordan i takt med, at fattigdommen stiger.

”Vold og overgreb finder sted i alle samfundslag. Men når folk er pressede – fordi de er fattige eller fordi de er stuvet sammen i flygtningelejre under dårlige forhold, så er risikoen for, at afmagten og frustrationen fører til vold, større”, siger Al Zu’bi.

Online udfordringer

En af de andre store udfordringer, som FPD og Jordan står over for er bekæmpelsen af internet-relaterede overgreb på børn, mener han.

”Internettet er noget nyt her i Jordan, og vi ved fra andre lande, at det er vigtigt at klæde børn på til at færdes sikkert på nettet. Derfor forventer jeg, at vi kommer til at skulle udvikle viden og rådgivning på det område også”, siger Al Zu’bi.

I den sammenhæng kommer Red Barnets mangeårige danske erfaringer med online-relaterede overgreb på børn også i spil.

”Samlet set, har de seneste fem års arbejde i Jordan givet os unikke erfaringer med beskyttelse af børn og kvinder i Mellemøsten. De erfaringer tager vi selvfølgelig med os i vores kamp for børn og kvinder rettigheder i resten af Mellemøsten”, siger Birgitte Munck Eriksen, Red Barnet.

>> RED BARNET HAR NETOP UDGIVET HÆFTET: PROTECTING WOMEN AND CHILDREN – LESSONS LEARNED FROM JORDAN. BESTIL HÆFTET PÅ: www.redbarnet.dk

Kan man indgå i dialog med staten?

RCT (Rehabiliterings - og Forskningscentret for Torturofre) har sammen med sine partnere i Jordan i 2008 søsat programmet Karama, der betyder værdighed. Projektet formål er at forebygge tortur i fængslerne og til det er der valgt en række helt nye metoder. For det første arbejder RCT direkte sammen med myndighederne i Jordan, og i øvrigt også med de danske myndigheder; både Politiet, Anklagemyndigheden og Kriminalforsorgen er involveret. For det andet er idéen med at få myndigheder og NGO'er til at anerkende hinandens roller og ansvar en direkte del af programmets aktiviteter. Og det er ikke altid nemt, hverken for partnerne eller RCT.

>> LÆS ARTIKEL AF SØS NISSEN PÅ: www.detarabiskeinitiativ.dk

MEDIER

IMS styrker mediesamarbejde med Jordan

Siden 2005 har International Media Support (IMS) støttet udviklingen af professionelle og frie medier i Mellemøsten og bidraget med teknisk rådgivning til etableringen af en regional institution for undersøgende journalistik med hovedsæde i Jordan. Fra 2010 og to år frem vil IMS i samarbejde med en række danske medier indgå i et bilateralt mediesamarbejde med repræsentanter fra nationale og lokale medier, royale NGO'er og moderate islamiske medieorganisationer i Jordan.

Fremme af frie medier optræder som et centralt element i Jordans reformstrategi. Dette til trods viser undersøgelser, at et stigende antal jordanske journalister udøver selv censur. Målet med projektet er at styrke jordanske borgeres adgang til pålidelig information gennem medierne. Med inddragelse af en bred vifte af partnere fra trykte og elektroniske medier såvel som radiostationer skal projektet styrke lokale medier, udvikle pålidelige online medier og øge udbredelsen af undersøgende journalistik.

NYT FRA DANSK-EGYPTISK DIALOGINSTITUT

DEDI Summer School 2010

Fra 25. maj til 4. juni afholdt Dansk Egyptisk Dialog Institut, i samarbejde med IAED, International Academy for Education and Democracy, sin årlige sommerskole i København.

Der var 24 deltagere i alderen fra 25-35, 19 fra Marokko, Egypten, Libanon, Jordan og Saudi Arabien og 5 danske. Deltagerne var ud over deres kompetencer, udvalgt ud fra deres interesse for reform, ud fra en spredning på forskellige interesseområder indenfor politik, menneskerettigheder, kunst m.m. og en del af deltagerne var i forvejen i gang med samarbejde med DAI partnere.

Programmet var højprofileret dels med en række keynotes som blev holdt på Vartov midt i København med fremtrædende forskere m.v. med interesse i reform og forandring, dels med en række besøg på forskellige institutionstyper. Blandt oplægsholderne var Udviklingsminister Søren Pind, Professor Uffe Østergaard, billedhugger Bjørn Nørgaard m.fl.

Deltagerne i sommerskolen vendte trætte og tilfredse hjem, fulde af ideer - og med gode forbindelser til hinanden som vil komme til nytte i deres fremtidige arbejde. Blandt de nye initiativer deltagerne er startet på efter at være kommet hjem kan nævnes:

- Brugen af boligforeninger til at inddrage og opfordre til medborgerskab lokalt i Egypten
- Nye kultur/performance vandringer i Cairo, der redefinerer byrummet
- Initiativer for nye demokratiske strukturer på lokalt plan i Jordan med udgangspunkt i et allerede eksisterende identitetscenter.

Sommerskolens sidste dag blev bl.a. brugt til en konference for DAI partnerne arrangeret af sommerskolens deltagere. De havde valgt tre temaer som udgangspunkt: Uddannelse, Politik, Køn - og lagde op til en meget frugtbar diskussion med DAI partnerne m.fl. Sommerskolen var præget af et meget stramt program og af et forbilledligt samarbejde blandt deltagerne og med stor gavn af oplægsholdere og ekskursionssteder.

Sommerskolens tilrettelæggere var Jakob Erle, Amalie Villesen og Noël Bonam fra IAED og Muhab Wahby fra DEDI.

KULTUR

Sharjah – Kunst fra Emiraterne

Særudstilling på Nationalmuseet 18. juni-31. oktober 2010

Få et overraskende indblik i arabisk kultur gennem Emiratet Sharjahs udsøgte samlinger. Se håndkolorerede landkort, arabisk kalligrafi og moderne billedkunst af både kvindelige og mandlige kunstnere. I den første udstillingsweekend vil der være en række aktiviteter, hvor man bl.a. kan opleve en professionel kalligraf demonstrere den arabiske skønskrifts forunderlige billedverden og opleve en 16 mand stor traditionel musikgruppe.

Emiratet Sharjah har gennem årtier ført en meget aktiv kunstopolitik med store, internationale biennaler for kunst og kalligrafi, hvor udveksling og dialog med omverdenen har været i fokus. Udstillingens seks udvalgte kunstnere arbejder med hver sin udtryksform – foto, video, installation og maleri – og er hver især optaget af at indgå i nye visuelle dialoger mellem værket, beskueren og omgivelserne. Dette understreges i de korte portrætfilm, hvor kunstnerne taler direkte til publikum.

Karimas 'Burqa'

Karima Mohammed Al Shomely (f. 1966) er en af de to kvindelige kunstnere, der er med på udstillingen. Iøjnefaldende er hendes installation 'Burqa', hvor farvestrålende søjler er iført traditionelle ansigtsmasker. Denne tilhører sammen med andre viste værker hendes produktion 'Behind', hvor dialogen spiller en central rolle. Ofte fokuserer hun – på mange uventede måder – på forskellen mellem menneskers ydre optræden og den dialog, som foregår i bevidstheden, men som aldrig kommer til udtryk og ofte er fyldt af smerte og sorg. Karima er uddannet ved University of Art i London og har deltaget i mange internationale kunstprojekter udenfor Sharjah.

Moderne kalligrafi

Arabisk kalligrafi er en klassisk disciplin og en højst nulevende kunstform. I udstillingen vises omkring 20 nye værker, hvor kunstnerne lader skønskriften udfolde sig på lærred, i akrylfarver og med de traditionelle rørpenne erstattet af pensler. Nye klassiske værker vises også, samt en del ældre arbejder fra Sharjah Calligraphy Museum. En kalligraf kommer til Danmark og de besøgende vil kunne følge det fascinerende håndarbejde i et åbent værksted i museets forhal i åbningsweekenden.

Kort med kameler

Emiratet Sharjah og dets geografiske placering præsenteres gennem en rig samling historiske landkort fra 1500-tallet og frem. I de ældste, der er håndkolorerede i pastelfarver, er der ud over de obligatoriske have, floder og landområder indtegnet karavanedyr som elefanter, kameler, folk i eksotiske dragter og skibe for fulde sejl. På disse overvejende europæisk producerede landkort har grænser flyttet sig, navne ændret sig og selv kystlinjer synes at have forandret sig markant; manglen på viden og genbrug fra ældre kort, har gjort, at nogle kort kan forekomme lovligt fantasifulde, mens andre ligger forbløffende tæt på de satellitkort, vi kender over den Arabiske Halvø.

>> **KONTAKT UDS STILLINGSKOORDINATOR CHRISTEL BRAAE FOR FLERE OPLYSNINGER: 33473224,**
Christel.Braae@natmus.dk

NYT FRA EUROMED- NETVÆRKET

Officiel åbning af EMHRN's kontor i Jordan

EMHRN holder bestyrelsesmøde i Amman 18-21. juni og fejrer i denne forbindelse søndag eftermiddag åbningen af EMHRN's kontor i Jordan.

Foreningsfrihed

EMHRN følger med bekymring den ægyptiske regerings formodede forberedelse af en ny foreningslov. I forbindelse med EU-Ægypten Associeringsrådsmødet 27. april henviste EMHRN til anbefalingerne i sin seneste årsrapport om foreningsfrihed.

>>LÆS RAPORTEN PÅ: http://en.euomedrights.org/index.php/news/emhrn_releases/67/4271.html

Migration, asyl og flygtninge

EMHRN's koordinator for migration, asyl og flygtninge, Chadi Sidhom, forlader os her i juni og EMHRN er i gang med at finde en afløser. I mellemtiden varetages koordineringen af projektet af Rim Hajji.

>>LÆS MERE OM EMHRN'S ARBEJDE PÅ OMRÅDET: www.euomed-migrasyl.blogspot.com

>>ELLER KONTAKT RIM HAJJI: rim@euomedrights.net

Køn og kvinderettigheder

EMHRN forbereder en diskussion på bestyrelsesniveau af et kønligestillings policy paper og en work plan, forberedt af EMHRN's køn og kvindearbejdsgruppe.

>>KONTAKT LINA OURAH FOR FLERE INFORMATIONER: lqu@euomedrights.net

Retsvæsen

EMHRN forbereder to rapporter om justitsvæseners uafhængighed og upartiskhed i henholdvis Ægypten og Algeriet, som vil blive udgivet i løbet af 2010.

>>KONTAKT NANCY DEMICHELE FOR FLERE INFORMATIONER: nde@euomedrights.net

Palæstina, Israel og Palæstinenserne

EMHRN har udgivet en pressemeddelelse, der fordømmer Israels angreb på nødhjælps-flåden udenfor Gaza. Den kan læses på http://en.euomedrights.org/index.php/news/emhrn_releases/67/4393.html

Fra 18.-21. juni besøger EU's Political and Security Committee, bestående af ambassadører fra de 27 EU medlemslande, Israel og de besatte palæstinensiske områder. Dette besøg er en mulighed for NGO'er at tale for at deres respektive ambassadører også besøger Gaza og mødes med israelske og palæstinensiske menneskerettighedsforekæmpere.

Fra 7.-9. maj holdt EMHRN's arbejdsgruppe om Palæstina, Israel og palæstinensere deres halvårige møde, denne gang i Rom. De evaluerede de sidste to års arbejde og besluttede fælles prioriteter, såsom opfølgning på Goldstone-rapporten; de øgede angreb på israelske og palæstinensiske menneskerettighedsforkæmpere og den fortsatte blokade af Gaza. Arbejdsgruppen vil i fremtiden også samarbejde mere med NGO'ere i de europæiske lande for at styrke deres fortalervirksomhed i EU's medlemslande.

>>KONTAKT NATHALIE STANUS FOR FLERE INFORMATIONER: nst@euomedrights.net

NYT FRA MENA-NETVÆRKET

MENA Netværkets Årsmøde – “make your network” dag

Den 7. september 2010 afholdes der Årsmøde i MENA Netværket hvor alle medlemmer af netværket inviteres til at komme og være med til at forme netværkets fremtid og skabe præcedens for hvordan netværket skal arbejde fremadrettet.

Det siges, at det at netværke er en af de vigtigste sociale trends i vor tid men ikke nok med det. Det er også en stærk ramme for kapacitetsopbygning og erfaringsudveksling samt strategisk, politisk og organisatorisk forandring på forskellige niveauer. På mødet vil deltagerne, hjulpet på vej af et af de hotteste netværksredskaber, Open Space, udforske hvordan dette også kan sikres i MENA Netværket. Dagen har deltagernes viden og ideer i centrum, giver plads til mod, kreativitet og faglighed og vil resultere i en styrkelse og udbygning af netværket. Kom og være med til at skabe det netværk du gerne vil have!

Tid: 7. september kl. 9-16.00

Sted: Møderiet, Mellemfolkeligt Samvirke, Fælledvej 12, 2200 København N.

Pris: GRATIS – inkluderer kaffe, lækker frokost og afsluttende reception

Tilmeldingsfrist: den 16. august til Sarah Gjerding sgj@ms.dk, tlf. 77 31 00 60

For yderligere oplysninger og den fulde invitation: www.menanet.dk

Kursus i september: Partnerskaber for ligestilling

Efter forårets grundkurser i at arbejde med køn i Mellemøsten og Nordafrika følger MENA-netværket op med et avanceret kursus, der fokuserer på at inkludere kønsaspektet i partnerskaber. Kurset er åbent for DAI-partnere, både danske og fra MENA og finder sted i København 21-22. september 2010. Kurset arrangeres af KVININFO i samarbejde med MENA-Netværket, Kønsnet og EMHRN.

>> **FOR YDERLIGERE INFORMATION SE: <http://www.womendialogue.org/group/working-group>**

NYT OM STILLINGER

Ny mellemøstkonsulent hos DUF

Dansk Ungdoms Fællesråd har pr. 1. maj ansat Anne Nybo som mellemøstkonsulent i den internationale programafdeling. Anne Nybo er uddannet cand.mag. i arabisk og skal bl.a. arbejde med videreudviklingen af et tværpolitisk samarbejde mellem danske og arabiske unge samt yde rådgivning på DUFs MENA-DK pulje.

>>ANNE NYBO KAN KONTAKTES PÅ: an@duf.dk

Stillingsopslag: Direktør for Det Danske Institut i Damaskus

Stillingen som direktør for Instituttet er ledig til besættelse ultimo september 2010 eller snarest derefter. Direktøren har til opgave at forestå Institutrets daglige drift i henhold til Bestyrelsens bestemmelser. Det indebærer ansvar for Institutrets økonomi, personaleledelse, opsyn med Bayt al-'Aqqad, mv. De faglige opgaver omfatter bl.a. at bistå Institutrets stipendiater, at tilrettelægge forelæsninger, seminarer, udstillinger o.l., at tage initiativ til faglige og kulturformidlende projekter, især i relation til Syrien, Jordan og Libanon, at etablere og vedligeholde kontakt til universiteter og videnskabelige og kulturelle institutioner i Danmark og i de nævnte lande, og at varetage Institutrets publikationsvirksomhed. Stillingen omfatter selvstændig forskningsvirksomhed.

Direktøren er over for de lokale myndigheder anmeldt som både direktør for Det Danske Institut og kulturråd ved Danmarks ambassade.

Direktøren skal have en forskningsmæssig baggrund inden for et af Institutrets arbejdsområder. Kendskab til moderne arabisk talesprog og et godt netværk i dansk universitets- og kulturliv vil være en fordel.

Ansøgningsfrist den 25. juni kl. 12.

>> HELE STILLINGSOPSLAGET KAN LÆSES PÅ:

<http://host2.pait.dk/damaskus.dk/index.php?id=7#c1151>

KALENDER

---

28. JUNI

Fyraftensmøde om reformer og menneskerettigheder i Jordan

Mødet er organiseret af MENA netværket og RCT.

STED: RCT, Borgergade 13, København K

TILMELDING: ip@rct.dk

INFO: www.menanet.dk ,

5. JULI

Debatmøde om partnerskaber under Det Arabiske Initiativ (DAI)

Red Barnet og deres jordanske partner Family Protection Department (FPD) inviterer i samarbejde med MENA Netværket til debat om partnerskaber under Det Arabiske Initiativ.

STED: Det Kongelige Bibliotek, "Blixen-lokalet", Søren Kierkegaards Plads 1, 1219 Kbh. K.

TID: kl. 10-16

TILMELDINGSFRIST: 30. juni til Svend Monrad Graunbøl på smg@redbarnet.dk

3-8. AUGUST

DUF afholder projektstyringsseminar

Seminaret finder sted i Egypten med 45 deltagere fra DUF MENA puljen.

11. AUGUST-9. SEPTEMBER

Ramadan

31. AUGUST

Workshop om unges brug af sociale medier i MENA og Afrika

Workshoppen arrangeres af MENA Netværket, DUF og Børne- og Ungdomsnetværket

STED: MS, Fælledvej 12, 2200 Kbh N.

TID: kl. 9-16

TILMELDING OG INFO: www.menanet.dk

21.-22. SEPTEMBER

Kursus: Partnerskaber for ligestilling

Som opfølgning på forårets grundkurser i at arbejde med køn i Mellemøsten og Nordafrika kommer nu et avanceret kursus, der fokuserer på at inkludere køns aspekter i partnerskaber. Kurset er åbent for DAPP-partnere, både danske og fra MENA. Kurset arrangeres af KVINFO i samarbejde med MENA-Netværket, Kønsnet og EMHRN

STED: København

INFO: <http://www.womendialogue.org/group/working-group>

7. SEPTEMBER

Årsmøde i MENA Netværket

Kom og vær med til at forme fremtidens netværk!

STED: MS, Fælledvej 12, 2200 Kbh N.

TID: kl. 9-16

TILMELDING OG INFO: www.menanet.dk

DEBAT OG INSPIRATION

Dansk foreningsliv inspirerer unge i Mellemøsten

Unge i Mellemøsten har ikke tradition for at organisere sig og søge indflydelse, sådan som danske unge har. Men netop nu er ni arabiske lande ved at vedtage eller udforme specifikke ungdomspolitikker, hvilket gør det vigtigere end nogensinde før, at de unge i Mellemøsten formår at skaffe sig adgang til magtens korridorer. Det mener ungdomsekspert og rådgiver for Den Arabiske Liga, Ahmad Alhindawi, der netop har besøgt Danmark.

Af Charlotte Geckler, DUF

I dag udgør unge under 30 år over to tredjedele af befolkningen i regionen, og de har brug for arbejdspladser og andre basale forhold, hvis de skal gå en lys fremtid i møde. I værste tilfælde er der risiko for en yderligere radikaliserings, mener ungdomsekspert Ahmad Alhindawi fra Egypten.

”Hvis ikke unge i Mellemøsten bliver hørt og set, og hvis ikke der skaffes arbejdspladser og vækst til dem, så kan der ske en farlig udvikling i Mellemøsten med yderligere radikaliserings,” siger Ahmad Alhindawi, der er ekspert i unge, udvikling og ungdomspolitikker i Mellemøsten. Oprindeligt er han fra Jordan, men er i dag bosiddende i Cairo, hvor han rådgiver Den Arabiske Liga om ungdomsforhold. Ahmad Alhindawi har netop aflagt Danmark og Danske Ungdoms Fællesråd, DUF, et besøg, hvor han gav flere foredrag og interview om situationen i Mellemøsten. Netop nu er de siddende regimer i en lang række arabiske lande i gang med at formulere deres første nationale ungdomspolitik.

Præsidenter, ministre og embedsmænd er blevet klar over, at den enorme generation af unge er så stor en udfordring, at de er nødt til at tage den alvorligt.

Fælles front

Ahmad er en af hovedarkitekterne bag organiseringen af regi-onens ungdomspolitikker, der skal gå på tværs af alle områder lige fra uddannelse, sundhed, sociale forhold til arbejdsmarkedet. Ifølge Ahmad er der store forskelle på, hvor meget og hvordan unge inddrages i udformningen af de nationale politikker. Det afhænger blandt andet af, hvor godt de unge i forvejen er organiseret i landet.

”De lande, der har ungdomspolitiske partier, ungdomsråd og andre lignende organiseringer, har mulighed for at få indflydelse, hvorimod det er sværere for unge uden organisering at blive hørt og gøre fælles front. På papiret er de involveret, men ikke reelt,” siger Ahmad.

Han forklarer, at DUF og DUFs medlemsorganisationers forskellige partnerskaber og projekter på tværs af Mellemøsten og Danmark nu spiller en helt ny og afgørende rolle i regionen.

”Unge i Mellemøsten har brug for viden, opbakning og inspiration til, hvordan de kan stå stærkere og opbygge deres organisationer. Det hjælper DUFs partnerskabssamarbejder med,” siger Ahmad og fortsætter: ”DUFs indsats er helt unik, fordi man ikke kommer med en køreklar plan, men derimod opbygger de unge – både danskere og unge i Mellemøsten, til selvstændighed og ejerskab. Det er helt afgørende og forbilledligt.”

Fakta om DUF

DUF har siden 2005 støttet danske børne- og ungdomsorganisationers samarbejder med unge i MENA-regionen. Der er godt 20 aktive projektgrupper i Danmark, der har egne samarbejdspartnere i regionen.

”Unge i Mellemøsten har brug for viden, opbakning og inspiration til, hvordan de kan stå stærkere og opbygge deres organisationer.”

AHMAD ALHINDAWI
Ekspert i unge, udvikling og ungdomspolitik

Nyt speciale stiller skarpt på skilsmisser i Marokko

Med den banebrydende familielov i Marokko har kvinder fået adgang til skilsmisse. Nu behøver kvinden blot at insistere på, at hun ikke kan forsones med sin mand, for at være berettiget til skilsmisse. Men hvordan virker loven i praksis? Ane Skov Birk har i sit speciale fra Københavns Universitet undersøgt 105 skilsmissesager i Marokko – læs hendes tankevækkende konklusioner her.

Af Ane Skov Birk, MA i Islamic Law og kandidat i Arabisk og samfundsfag

Den marokkanske familielovs fokus på fastsættelse af skyld og økonomiske rettigheder i skilsmissesager er i praksis med til at spænde ben for lovens krav om forsøg på forsoning ved alle skilsmisser. Det viser mit speciale, der blev vurderet på København Universitet i maj 2010. På baggrund af en analyse af 105 domsafsigelser konkluderer specialet, at domstolenes praksis i stedet i mange sager kan være medvirkende til at forstærke spliden mellem parterne. Dette sker fordi dommerne har skønsret til at tildele økonomiske rettigheder, på baggrund af hvem de ser som skyld i skilsmissen.

Marokko fik en ny familielov i 2004, som blev hyldet både i Marokko og internationalt som et stort skridt for kvindere-tigheder i MENA-regionen. Meget er blevet skrevet om loven og dens implementering, ikke mindst i regi af Det Arabiske Initiativ, hvor flere organisationer arbejder med projekter, der skal støtte op om loven. Langt mindre er dog skrevet om den praktiske implementering af loven i de marokkanske familiedomstole. Dette nye speciale leverer derfor et sjældent indblik i juridisk praksis som den har udviklet sig for skilsmissesager i Marokko siden 2004. Det følgende præsenterer nogle af de vigtigste konklusioner i specialet.

“Nu behøver kvinder blot at insistere på, at de ikke kan forsones med deres mand, for at være berettiget til skilsmisse.”

Kvindens vej til skilsmisse

Marokkos familielov fra 2004 blev med rette hyldet for at have formået at tildele kvinder en række nye rettigheder uden at bryde med den islamiske tradition, som er en grundlæggende del af identiteten for mange marokkanere.

Den måske vigtigste ændring var indførelsen af shiqaq (splid mellem parterne), som en gyldig årsag for kvinder til at søge skilsmisse. Det eneste bevis, der er nødvendigt for at påvise shiqaq er at den, der begærer skilsmissen, insisterer på ikke at kunne forsones med sin ægtefælle. Dette er et vigtigt skridt for marokkanske kvinder, som tidligere ofte kunne få deres skilsmissebegæring afvist, fordi de ikke kunne bevise at manden havde begået nogen fejl. Nu behøver kvinder blot at insistere på, at de ikke kan forsones med deres mand, for at være berettiget til skilsmisse.

“Den grundlæggende fokus i loven er dog fortsat at bevare familiens enhed.”

Med indførelse af shiqaq som gyldig grund for kvinders skilsmissebegæring, samt en række restriktioner på mænds islamisk baserede frie ret til skilsmisse, har familieloven fra 2004 formået at opnå i praksis lige adgang til skilsmisse for mænd og kvinder.

Det grundlæggende fokus i loven er dog fortsat at bevare familiens enhed. Derfor stiller loven krav om at dommerne i alle skilsmissegager skal forsøge at forsones parterne. Men forsoningsforsøgene bliver besværliggjort af den omstændighed, at kvinden er nødt til at insistere på at der er splid mellem parterne for at kunne opnå skilsmisse for shiqaq.

Desuden har parterne økonomisk interesse i at tale dårligt om modparten og give dem skylden for ægteskabets sammenbrud. Skyldsspørgsmålet er vigtigt, fordi dommerne skal tildele økonomiske rettigheder til parterne i henhold til deres respektive ansvar for skilsmissen.

Islamisk familielov opererer ikke med fælleseje mellem ægtefæller. Dette betyder, at i tilfælde af skilsmisse har en hjemmegående husmor uden lønarbejde ikke ret til at få del i sin mands ejendom, uanset hvor mange år hun har bidraget til familiens velbefindende ved praktisk husarbejde. Til gengæld skal en mand, hvis han lader sig skille, betale et engangsbeløb til konen som en slags trøst, foruden kost og logi de første tre måneder.

Disse finansielle regler er bevarede i Marokkos familielov fra 2004 og det er op til dommeren at fastsætte størrelsen af disse beløb på baggrund af graden af "urimelighed" i mandens skilsmissebegæring.

Samtidig med, at kvinder har fået praktisk taget lige adgang til skilsmisse, har loven dog også åbnet for at domstolen kan pålægge "den ansvarlige part" at betale kompensation til den anden ægtefælle. Dette betyder at domstolen også kan pålægge kvinder at betale til deres mænd efter en skilsmisse. Størrelsen af denne kompensation afhænger ligeledes af dommernes opfattelse af hvem der er skyld i skilsmissen.

Når en kvinde søger skilsmisse for shiqaq, er der intet direkte krav om, at hun skal forklare, hvori spliden består, men begge parter anklagepunkter mod hinanden vil som oftest komme op i løbet af domstolens forsoningsforsøg. På baggrund af disse forklaringer skal dommerne afgøre, hvem der er skyld i skilsmissen. Disse afgørelser vil ofte være grundede på dommernes individuelle værdier og skøn, da lovgivningen ikke udstikker mange regler.

Hvem er skyld i skilsmissen?

Disse regler for økonomiske rettigheder betyder, at fokus i skilsmisseprocedurer oftest peger bagud mod at fastslå, hvem der er skyldig i ægteskabets opbrud, i stedet for at pege fremad mod en fælles løsning der kunne sikre gode relationer mellem ægtefællerne efter skilsmissen.

Når en kvinde søger skilsmisse for shiqaq skal hun altså bevise at der er splid mellem parterne hvilket giver hende grund til at fastholde hendes modsætninger med manden. Desuden ved begge parter at sagens økonomiske udfald afhænger af hvem dommerne opfatter som ansvarlige for skilsmissen. Dette giver begge parter grund til at udpensle den anden parts dårlige opførsel og forsøge at dæmonisere dem i dommernes øjne.

"Begge parter ved, at sagens økonomiske udfald afhænger af, hvem dommerne opfatter som ansvarlige for skilsmissen."

Dermed frembringer procedurerne i Marokkos familiedomstole en situation, hvor ingen af parterne har umiddelbar interesse i at lytte til den anden parts version eller at indgå de kompromisser, der ville være nødvendige for en reel mæglingsproces. Derfor ender skilsmissegager næsten altid med, at dommerne skal fastsætte de økonomiske rettigheder efter at have udsagt skilsmissen.

"Islamisk familielov opererer ikke med fælleseje mellem ægtefæller. (...) Til gengæld skal manden betale et engangsbeløb til konen som en slags trøst (...)"

Dermed er parternes økonomiske relationer fuldt overladt til dommernes skøn.

Gennem læsning af 105 skilsmisseafgørelser fra familiedomstole i hele Marokko kan dette nye speciale påpege at parternes anklager mod hinanden ofte handler om vold eller nægtelse af samliv.

Der blev bevilliget skilsmisse i stort set alle sager, der var anlagt på grund af shiqaq. Den eneste undtagelse var en sag hvor manden var forsvundet. I dette tilfælde kan der ikke gives skilsmisse for shiqaq, fordi forsoningsforsøgene ikke kan gennemføres uden begge parter deltager. Kvinden var derfor henvist til i stedet at søge skilsmisse under en særlig procedure for skilsmisse for "fravær", som indebærer at ægtemanden skal efterlyses tre gange i landsdækkende tv, hvorefter skilsmissen kan afsiges uden hans tilstedeværelse.

I resten af sagerne blev der bevilliget skilsmisse og dommerne skulle derfor tildele økonomiske rettigheder på baggrund af deres opfattelse af, hvem der var ansvarlig for skilsmissen. I nogle domsafsigelser udspecificerede dommerne hvem de så som ansvarlig. Andre gange var formuleringerne mere vage, men dommernes opfattelse kan læses indirekte ud af de tildelte beløbs størrelse.

I sager hvor parterne ikke bor sammen, vil diskussioner i domstolen oftest handle om, hvem der var skyld i at samlivet ophørte. Mange gange er det ord mod ord om, hvorvidt det var manden der smed konen ud, eller hun selv flyttede og har nægtet at vende tilbage. I disse sager vil dommerne ofte tildele økonomiske rettigheder til fordel for den part, der mest overbevisende kan argumentere at det var den anden der afbrød samlivet. Til gengæld tages der sjældent hensyn til, hvilke årsager der fik vedkommende til at forlade ægtesengen.

"Den unikke blanding af islamiske og modernistiske værdier, som er udtrykt i Marokkos familielov, er en afspejling af bredere værdier i det marokkanske samfund."

Når det handler om familievold er der store regionale forskelle på, hvordan disse sager bliver behandlet. I nogle domstole udløser anklager om vold i hjemmet store compensationer, og de tildelte beløb har endda været støt stigende fra lovens vedtagelse i 2004 frem mod de sidste sager i specialets datamateriale, som blev behandlet i 2009. Andre steder behandles familievold næsten som en naturlig del af livet, som ikke giver anledning til nogen kompensation.

Disse forskelle viser at der stadig er mange ting at tage fat på for organisationer, som ønsker at støtte kvinders rettigheder i Marokko med udgangspunkt i familielovgivning.

Specialet konkluderer, at den unikke blanding af islamiske og modernistiske værdier som er udtrykt i Marokkos familielov, er en afspejling af bredere værdier i det marokkanske samfund. Så længe disse to værdisæt eksisterer side om side i et samfund, vil der være en konstant afvejning af værdier som vil påvirke enhver proces til at fremme kvinders juridiske stilling i familiesager.

Ane Skov Birk er MA i Islamic Law og kandidat i Arabisk og samfundsfag. Hun arbejder pt. som international observatør i Palæstina, hvor hun også studerer palæstinensisk familielov på Hebron Universitet.

**>> REKVIRÉR SPECIALET VIA KVINFOS BIBLIOTEK ELLER VED AT KONTAKTE ANE SKOV BIRK PÅ:
anebirk@gmail.com**